

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ในอดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยมีโครงสร้างพื้นฐานการผลิตขึ้นอยู่กับด้านการเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางการเกษตร ผลผลิตที่ได้มีไว้เพื่อการดำรงชีพ การพัฒนาด้านการเกษตรในช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาสู่วิถีทางการผลิตของเกษตรกรไทยอย่างมาก โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มุ่งเน้นทำการผลิตพืชผลทางการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยว ผลิตพืชผลเพื่อมุ่งเน้นการค้าขาย จึงมีการนำความรู้ทางด้านวิชาการสมัยใหม่ และมีการนำเทคโนโลยีเครื่องจักรกล ปุ๋ย ยา และสารเคมีต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ เข้ามาใช้ในการเพิ่มผลิตพืชผลทางการเกษตร ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกรจะต้องพึ่งพากลไกความต้องการของระบบตลาดเป็นสำคัญ ในการเลือกที่จะทำการผลิตพืชผลทางการเกษตรเพื่อป้อนเข้าสู่ระบบตลาด อีกทั้งยังทำให้เกษตรกรต้องประสบกับสภาวะปัญหาด้านเงินทุนและราคาปัจจัยการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาด้านการตลาดและราคาผลผลิตที่ลดลง ปัญหาแรงงานขาดแคลนและค่าแรงที่แพงเพิ่มขึ้น ปัญหาสภาพที่ดินเสื่อมโทรม ขาดแคลนน้ำ ภูมิอากาศแปรปรวนและสภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ส่งผลให้เกษตรกรจำนวนหนึ่งประสบปัญหาขาดทุน ล้มเลิกกิจการ และไม่สามารถแบกรับภาระต่าง ๆ ในกระบวนการผลิตนั้นได้ ทำให้เกษตรกรที่ประสบปัญหาเหล่านั้นปรับเปลี่ยนไปทำการเกษตรรูปแบบอื่น หรือเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น ๆ แทนการทำเกษตร

หนึ่งในวิถีทางการแก้ไขปัญหาคือ การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นการแบ่งที่ดินถือครองออกเป็น 4 ส่วน โดยมีสัดส่วน 30 :30 :30 :10 คือ ส่วนแรกทำการขุดสระน้ำ ส่วนที่สองสำหรับทำนาปลูกข้าว ส่วนที่สามปลูกพืชสวน(พืชยืนต้น พืชผัก พืชสมุนไพร และพืชไร่) และส่วนที่สี่สำหรับเป็นที่บริการ เช่น ทางเดิน ที่อยู่อาศัยหรืออื่น ๆ เป็นต้น (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2548) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชดำริไว้ โดยเฉพาะเกษตรกรไทย การทำเกษตรทฤษฎีใหม่จึงเป็นทางเลือกในการปฏิบัติที่ดีและเหมาะสมกับสภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ในจังหวัดเชียงใหม่เกษตรกรกรทำการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวอยู่เป็นส่วนใหญ่ คือ มีการปลูกลำไย ปลูกข้าว ปลูกลิ้นจี่ หอมแดงและกระเทียม เป็นต้น ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องด้วยในปัจจุบันราคาผลผลิตทางการเกษตรลดต่ำลงทุกปี อีกทั้งมีต้นทุนในการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องด้วยสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีการเข้าไปส่งเสริมการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ให้กับเกษตรกร โดยจัดโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ และพบว่า มีเกษตรกรบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระดำริแล้ว และบางส่วนยังไม่ตัดสินใจปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระดำริ ผู้วิจัยจึงจะทำการศึกษาหาปัจจัยใดที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจปรับเปลี่ยนระบบการทำการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวเป็นการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจปรับเปลี่ยนระบบการทำการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวเป็นการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อมุ่งหาสาเหตุปัจจัยที่สัมพันธ์ที่ทำให้เกษตรกรทำการตัดสินใจทำ และไม่ตัดสินใจทำในการปรับเปลี่ยนระบบการทำการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวเป็นการเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อที่เกษตรกรจะสามารถเลือกประกอบอาชีพทำการเกษตรที่เหมาะสมต่อตนเองและสังคม ซึ่งอยู่ในสถานะเศรษฐกิจและสังคมมีการผันแปรอยู่ตลอดเวลา

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ตัดสินใจทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรกรผู้ที่ไม่ตัดสินใจทำการเกษตรทฤษฎีใหม่

เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรผู้ตัดสินใจทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรกรผู้ที่ไม่ตัดสินใจทำการเกษตรทฤษฎีใหม่

เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ และไม่ตัดสินใจทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจปรับเปลี่ยนระบบการทำการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวเป็นการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเข้ารับการศึกษาอบรมในโครงการเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่มาแล้ว ผลการวิจัยสามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน กำหนดวิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการ ในการส่งเสริมการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่แก่เกษตรกร อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ

ส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เช่น สำนักงานเกษตรและสหกรณ์
ประจำจังหวัด และกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำกัดขอบเขตการวิจัยโดยศึกษาการทำเกษตรทฤษฎีใหม่เฉพาะ
ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 เท่านั้น และเป็นเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่
ในปี พ.ศ. 2541 – 2542

1.5 สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ ดังนี้
มีปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจปรับเปลี่ยนระบบการทำเกษตร
แบบพืชเชิงเดี่ยวเป็นการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่

1.6 กรอบแนวความคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

<p>1. ลักษณะส่วนบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุ - เพศ - ระดับการศึกษาสูงสุด - ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร <p>2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด - จำนวนสมาชิกในครัวเรือน - จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน - รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน - ภาระหนี้สินรวมของครัวเรือน - ลักษณะพื้นที่ทำการเกษตร - ความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ทำการเกษตร - ความพอเพียงของแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร <p>3. ปัจจัยทางด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร - ปริมาณการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ - จำนวนหน่วยงานที่เกษตรกรได้รับการส่งเสริมทฤษฎีใหม่ <p>4. ปัจจัยทางด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่</p> <p>5. ปัจจัยทางด้านประสบการณ์การปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่</p> <ul style="list-style-type: none"> - จำนวนครั้งในการเข้ารับการศึกษาอบรม - จำนวนครั้งในการไปทัศนศึกษา <p>6. ปัจจัยทางด้านทัศนคติต่อเกษตรทฤษฎีใหม่</p> <p>7. ปัจจัยทางด้านปัญหาในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่</p>		<p style="text-align: center;">กลุ่มเกษตรกรผู้ที่ตัดสินใจทำ เกษตรทฤษฎีใหม่</p> <hr style="border: 1px solid black;"/> <p style="text-align: center;">กลุ่มเกษตรกรผู้ที่ไม่ตัดสินใจ ทำเกษตรทฤษฎีใหม่</p>
---	---	---

กลุ่มเกษตรกรผู้ที่ตัดสินใจทำ
เกษตรทฤษฎีใหม่

กลุ่มเกษตรกรผู้ที่ไม่ตัดสินใจ
ทำเกษตรทฤษฎีใหม่

1.7 นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่จากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่

เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทางในการจัดการที่ดินที่ถือครองและน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรอย่างพอเพียงตลอดทั้งปีตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระดำริขึ้น โดยมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ในอัตราส่วน 30 :30 :30 :10 คือ ส่วนแรกทำการขุดสระเพื่อใช้ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ส่วนที่สองสำหรับทำนาปลูกข้าวเพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน ส่วนที่สามปลูกพืชสวน (พืชยืนต้น พืชผัก พืชสมุนไพร และพืชไร่) และสำหรับส่วนสุดท้ายใช้เป็นที่บริการ เช่น ทางเดิน ที่อยู่อาศัยหรืออื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งอัตราส่วนเหล่านี้สามารถที่จะปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ปัจจัยการผลิต กิจกรรมการผลิต ความพร้อมด้านเงินทุนและทรัพยากรธรรมชาติ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2548)

พืชเชิงเดี่ยว หมายถึง การที่เกษตรกรมีการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกัน พันธุ์เดียวกันเป็นพืชหลักอย่างเดียวในพื้นที่ทำการเกษตร หรือในพื้นที่เกือบทั้งหมด หรือทั้งหมดของพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งได้แก่ การปลูกลำไย ปลูกข้าว ปลูกลิ้นจี่ หอมแดง และกระเทียม เป็นต้น ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเกษตรกรได้ทำการเพาะปลูกพืชเหล่านั้นเป็นพืชหลักในพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร เพื่อการผลิตเพื่อมุ่งเน้นในการขายผลผลิต หรือจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ และยังคงต้องพึ่งพาปัจจัยพื้นฐานการดำเนินชีวิตอื่น ๆ จากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถผลิตได้เอง

เกษตรกรผู้ที่ตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมและไปทัศนศึกษาเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ แล้วนำความรู้และประสบการณ์มาปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรกรผู้ที่ไม่ตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมและไปทัศนศึกษาเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ แล้วไม่ได้นำความรู้และประสบการณ์มาปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นการทำเกษตรทฤษฎีใหม่